

کار بست آزمایشگاه خط مشی

علی اصغر پورعزت /

رئیس دانشکده حکمرانی دانشگاه تهران و رئیس انجمن مدیریت دولتی ایران

در یادداشت پیش رو به مفاهیم پایه ای مانند تفریغ هوشمند بودجه، خط مشی بودجه ای، آزمایشگاه خط مشی، سیستم پشتیبان خط مشی، نرم افزارهای روادار تغییرات جزئی، رصد تحولات اجرای بودجه، سیستم نرم افزاری هدایت بودجه التفات شده است. اشاره به این واژگان راهنما، تمهید و بهانه ای است تا امکان بسط رویکرد مورد نظر در بودجه ریزی دولتی را فراهم آورد. از هنگامی که بودجه نویسی در ایران آغاز شد، فضای کار با بودجه، فضای یادگیری و آشنایی با حسابداری دولتی بود. تا این که بودجه از سند سیاهه دخل و خرج به سند ناظر بر برنامه های دولتی تبدیل شد و سپس به سند اصلی ناظر بر اجرای برنامه های توسعه اقتصادی دولت ارتقا یافت.

در این منزلت، بودجه اهمیت کم نظیری داشت که اگر به درستی مورد استفاده قرار می گرفت، می توانست شتاب دهنده روند توسعه و کنترل گر مؤثر بر مدیریت صحیح هزینه های بخش عمومی باشد. این همه تا حد زیادی به رعایت اصول مدیریت بودجه و به ویژه اهتمام به تفریغ دقیق و هوشمند آن بستگی دارد. تفریغ هوشمند بودجه امری ضروری برای کنترل مفید و حسابگرانه دخل و خرج دولتی است؛ بدون تفریغ بودجه نمی توان از میزان تحقق برنامه های دولت و چگونگی نیل به اهداف آگاه شد و بدون اتخاذ روش های هوشمند نظارت بر بودجه، نمی توان مسیر توسعه اقتصادی و اجتماعی را مدیریت کرد.

فراگرد تفریغ هوشمند و در لحظه، می تواند ضرورت تجدید نظرهای جزئی در مخارج را بر حسب نرم افزارهای روادار تغییرات جزئی مدیریتی در آن فراهم سازد. در صورت نگاه جامع به سیستم خط مشی گذاری عمومی کشور، می توان ادعا کرد که بودجه نیز نوعی خط مشی است؛ «ابرخط مشی» مهمی که سیر توسعه اقتصادی جامعه را هموار و هدایت می نماید.

مهم ترین دلایل ضعف در مدیریت این سند مهم را می توان به عواملی چون «ناآزمودگی، آزمایش نشدن و محک نخوردن اصالت و اعتبار برنامه ها»، «فقدان حافظه اثربخش ناظر بر عملکرد پیشین»، «بیش برآوردهای عمدی»، «دروغ نویسی»، «عدم تعهد به اجرا»، «ناشایستگی مجریان»، «فقدان ابزارهای حسابرسی دقیق»، «ضعف خط مشی های پولی»، «استفاده از کژخط مشی های ناتوان در کنترل تورم»، «به کارگیری تباہ خط مشی های ایجاد تورم عمدی برای جبران بدهی های دولت از طریق فروش دلارهای نفتی» و نظایر آن نسبت داد.